

05

A

2460

VIII
8

PRÆCOGNITORUM THEO.
LOGICORUM

DISPUTATIO VIII.

De

THEOLOGIAE
APPELLATIONIBUS,
SPECIEBUS, GENERE, CAU-
SIS, & DEFINITIONE.

Quam

Deo feliciter annuente

SUB PRÆSIDIO

BALTHASARIS MEISNERI,

S. S. Theol. D. & Prof. Publ.

Ad placidam cognitionem

Proponit

M. JACOBUS STOLTERFOHT

LUBECENSIS.

Habebitur in Auditorio Minori

Die 22 Maji, Horis pomeridianis.

Witteberga, Typis Johannis Gormanni,
Anno M DC XXV.

RECOGNITION THEO
LOGICUM
DISSENTATIO WILL

THEOLOGIA
APPREHENSIONIBUS
SPECIEMUS CENSAE CAD
SIS & ORATIONE

05 A 2460

M. JACOBI STOLTERRORT
Halle in Anhalt

Σωὸ Θεῶν

DISPUTATIO VIII.

Portet prius vocis ipsius usum cognoscere, à quo saepe numero provehimur in rei perceptionem, non minus scitè, quàm verè dicit subtilissimus Scaliger Exercit. 1. s. 1. quod dum in memoriam nobis revocamus, non possumus, quin in vestibulo hujus Disputationis, quæ Theologiae Species, Genus, Causas, & Definitionem breviter proponet, paucis agamus de Etymologia, Homonymiâ, & Synonymiâ Theologiae, quippè cum harum ignorantia confusionem pariat maximam, ex adverso autem notitia lumen sequentibus addat clarissimum, quo melius in iis progredi, & facilius ista percipere queamus. Nam si reè vocabulum quis non intelligat, què rem ipsam intelligere poterit? Ad propositum itaq; nostrum absq; ulteriori Proloquio cum DEO nos accingimus.

THEOREMA I.

THEOLOGIA vox græca est origine, usurpatur tamen à Latinis & Germanis, ut alia dictiones plurimæ.

Descendit hæc vox à verbo θεολογῆν, & componitur ex duobus nominibus θεός & λόγος, ut sit idem quod θεῶν λόγος, hoc est, sermo DEI, vel sermo de DEO. Græcis autem vocibus nobis plerumque in disciplinarum definitis utendum est; Latini enim aptis vocabulis destituuntur, & definita illa circumloqui ac circumscribere coguntur. Cumq; & hîc aptum aliquod Latinum vocabulum non habeamus, quo sacram hanc disciplinam indigitare queamus, ideò Græco nobis utendum est. Ex-

A 2

primitur

primitur verò voce hac ipsum Theologiæ objectum, seu subje-
ctum circa quod occupatur, quod est Deus; quemadmodum
γραμματική, λογική, ῥητορική, & reliquæ pleræque disciplinae à
subjectis occupantibus nomina sua etiam sortiuntur. ἐν πλάτεις
tamē vocabulum Θεῶ hic accipiendum est, ita ut Θεός καὶ τὰ τῶ Θεῶ
vel Θεῶα, sive Dei essentia, & omnia divinitus patefacta my-
steria sub eo comprehendantur. Quod innuere voluerunt Scho-
lastici, quando Deum in recto & obliquo casu Theologiæ obje-
ctum esse dixerunt. Quo spectat etiam illud Augustini lib. 8. de Civ.
Dei cap. 1. Verbo Theologia græco significari intelligamus de divinitate ra-
tionem seu sermonem. Ab hac voce denominatur Θεολόγος, id est,
qui rerum divinarum notitiam habet.

THEOREMA II.

*Vocis hujus Etymon 4. λόγος nobis in memoriam revo-
cat, qui veluti cardines sunt & fundamenta sacrae disci-
plinae.*

1. Λόγος est Internus λόγος Θεῶ seu æterna Dei ratio, qua
seipsum plenissimè intelligit. 2. Est Externus λόγος Θεῶ, quo se-
se, & sua nobis patefecit. 3. Est noster Internus λόγος ἐκ Θεῶ,
quem ex verbo haurimus & mente concipimus. 4. Est noster Ex-
ternus λόγος ἐκ Θεῶ, id est, sancta de Deo rebusq; divinis do-
ctrina, quæ in scholis traditur, & partim vivâ voce, partim in
scriptis communicatur aliis. Quatuor ista se invicem confe-
quuntur, ut posterius semper præsupponat prius, & ab hoc depen-
deat: Nam 1. Deus seipsum cognoscit, 2. post notitiam suam per
verbum revelat, 3. ex revelato Dei verbo veram Dei γνώσιν hau-
rimus, & 4. haustam postmodum methodicè docemus & propo-
nimus, quod sacrū de Deo eloquium, & systema articulorum in
scholis uno nomine vocatur Theologia. Profluit hæc τῶ λόγος
distinctio ex usitatâ illâ & Philosopho quoque usurpatâ λόγος di-
stinctione, qua alius dicitur λόγος ἐνδιάθετος vel ἐν τῇ ψυχῇ,
alius προφορικός sive ὀξω, uterque λόγος hic nobis cōsideratur
dupliciter, 1. respectu Dei, 2. respectu nostri: respectu Dei λόγος
ἐνδιάθετος consideratus primum; respectu nostri, tertium λόγος
constituit: λόγος autem προφορικός respectu Dei, secundum
respectu

respectu nostri quartum λόγον facit. Quando autem λόγον pri-
 mum dicimus esse æternam Dei rationem, qua seipsum plenissi-
 mē intelligit, tum vocabulum τὸ λόγος non ὑποστατικῶς, sed po-
 tius ὑπωδῶς acceptum volumus: perfectē enim se invicem intel-
 ligere ac cognoscere omnibus tribus divinitatis personis est com-
 mune, unde & de Patre dicitur, quod agnoscat Filium Matth. 11.
 v. 27. de Filio, quod cognoscat Patrem, ibidem, uti & Ioh. 8. v. 55.
 de Spiritu S. quod profunditates Dei scrutetur 1. Cor. 2. v. 10. ὑποστα-
 τικῶς a. quando vocabulū τὸ λόγος accipitur, tum ad illam divi-
 nitatis personam restringitur, quæ σὰρξ ἐγένετο, καὶ ἐσκήνωσεν ἐν
 ἡμῖν Ioh. 1. v. 14. quæ ἐφανερώθη ἐν σαρκὶ 1. Tim. 3. v. 6. Rectē tamen
 λόγος hic ὑποστατικῶς etiā dicitur λόγος ἐνδιὰθετος & προ-
 φορικῶς æterni Patris; ἐνδιὰθετος respectu æternæ generatio-
 nis, unde & æterna Patris ratio & sapientia vocatur Prov. 8. v. 12.
 1. Cor. 1. v. 24. προφορικῶς respectu prædicationis & voluntatis divi-
 næ revelationis, siquidem Deum nemo vidit unquam, Filius, qui in si-
 nu Patris est, ipse enarravit Ioh. 1. 18. qua de re plenius possunt vide-
 ri Excellentiss. Dn. Præsidis Medit. in Evangelia Festorum p. 51, seqq. & Dn.
 D. Gerhard. Tom. 1. L. C. p. 569. Patet itaque hinc, quomodo voca-
 bulum Theologiæ & conceptum vel notitiam mentis, & simul
 sermonem, vel doctrinam de rebus divinis denotet, sed tamen,
 sicuti per λόγον indefinitē positum ἐνδιὰθετος πρώτως, προφορι-
 κῶς δευτέρως intelligitur, siquidem hic illum præsupponit; ita
 etiam hic conceptus & notitia mentis primariò, sermo & doctri-
 na secundariò per Theologiam notatur.

THEOREMA III.

*Vox Theologia est ex τῶν πολλαχῶς λεγομένων; nobis au-
 tem hic propriè, & in sua latitudine significat notitiam & do-
 ctrinam omnium Dei mysteriorum, quæ nobis in verbo suo
 revelavit.*

Tàm apud profanos, quàm apud sacros Scriptores vox hæc
 reperitur. Meminit ejus Plato lib. 2. Polit. meminit Aristoteles
 lib. 10. Metaphys. cap. 6. meminit Cicero, lib. 3. de Nat. Deor. &
 vetustissimos Poetas, ac rerum divinarum tractatores olim
 Theologos esse nuncupatos author est August. lib. 18. de C. Dei.

cap. 14. Apud Ecclesiasticos scriptores vox θεολογίας sumitur
 ἢ ἡλικῶς, pro ōni circa res sacras occupata tractatione; & εἰδικῶς,
 pro verā & ex scripturis tantū haustā rerū divinarum scientia;
 prior falsam & fabulosam etiam gentilium Theologiam, aut re-
 ctius mataologiam, posterior tantū veram Christianorum
 Theologiam exprimit; quæ rursus 2. sumitur in genere pro fide,
 seu notitiā fidei, omnibus Christianis necessariā; & in specie pro
 rerum divinarum sufficiente tractatione & explicatione: à prio-
 ri significatione omnes Christiani, quibus noti sunt fidei nostræ
 articuli, possunt vocari Theologi; à posteriori autem non nisi
 docti Ecclesiæ ministri systematicam & accuratam mysteriorum
 divinorum cognitionem habentes. 3. Sumitur vox Theologiæ vel
 strictè, pro scientiā solius articuli de Deo, unde Athanasio ver-
 bum θεολογεῖν est idem quod confiteri, seu asserere Deum; vel
 propriè, & in suā latitudine, pro notitiā, non Dei tantū, sed o-
 mnium quoque mysteriorum, quæ ad salutem scitu sunt necessa-
 ria, quo sensu Johannes Apostolus in principio Apocalypseos
 Theologus vocatur. 4. Tandem voce Theologiæ denotatur vel
 scientia, quæ in mente habetur; vel doctrina, quæ discitur & do-
 cetur; priori modo est habitus, posteriori systema, in quo fidei
 articuli aptè connectuntur & explicantur. Notandum hic cir-
 ca Homonymiam & significationem vocis Theologiæ, quod
 Sohnius Tom. 1. pag. 66. & 93. itemque Junius c. 1. de Theologiā mi-
 nus rectè asserant, Theologiam vi Etymi notare sermonem vel
 verbum ipsius Dei, adeoque duo illa esse æquipollentia; nam ita
 confunditur Scriptura & Theologia, inter quæ tamen perspicu-
 um discrimen est, siquidem tanquam principium & principia-
 tum, tanquam causa & effectus differunt.

THEOREMA IV.

*Synonymiam Theologiæ quod attinet, dantur quadam
 ejus Synonyma, ut est habitus; quadam, ut est Systema.*

Synonyma Theologiæ, ut est habitus, sunt vel Biblica, ut
 sapientia Dei I. Cor. 2. v. 6. Agnitio veritatis Tit. 1. v. 1. Sapientia cœ-
 lestis Iac. 3. v. 15. vel Ecclesiastica; ut θεογνωσία, θεοσεβεία, θεολο-
 γική πίστις; vel Rabbinica, ut Sapientia veritatis, divinitatis, &c.
 Syno-

Synonyma Theologiæ, ut est Systema, rursus sunt, vel Biblica, ut doctrina Christi *Iob 7. v. 16.* doctrina sana *Tit. 2. v. 1:* vel Ecclesiastica; ut Sacrosancta disciplina, Catechesis, Loci Communes, Syntagmata, Systemata Theologica, & similia. Hoc modo Synonyma Theologiæ distinguenda sunt, cum duplici modo, ut jam antè dictum, eam consideremus, *πρώτως* ut est in mente, & *δεύτεως*, ut est in libro. Sic igitur præmissâ ipsius appellationis explicatione ad rem ipsam modò propius accessum facimus.

THEOREMA V.

*Theologia ex numero illorum est, quæ dicuntur ἀφ' ἐνός
ἑνός ἐν communia ab uno ad unum, seu analogæ: licet igitur
nullas sub se habeat species univocas, habet tamen quasdam
analogicas, ratione quarum in genere dici potest notitia, vel in
specie sapientia rerum divinarum.*

Genus Analogum dicitur id, quod quasi medium inter æquivocum & univocum genus locum obtinet, & principaliter de unâ, secundariò de alterâ specie dicitur, quemadmodum Ens de Substantiâ & Accidente dicitur, de illa autem primariò, de hoc secundariò.

THEOREMA VI.

*Theologia communiter considerata dividitur ratione
subjectorum in Archetypam & Ectypam.*

Archetypa est in genere notitia, vel in specie sapientia rerum divinarum prima, infinita, æterna, ipsiq; Deo essentialis, à qua omnis alia *θεογνωσία* dependet, ut typus ab antitypo, figura ab exemplari, qua etiam de causâ dicitur *δεχέτωρ*. Ectypa est cælestis & infinitæ *θεογνωσίας* imago aliqua creaturis impressa; vel est notitia rerum divinarum secundum Archetypam cum creaturis aliquantulum communicatam. Uti enim ex mari in mare omnia fluunt. *Eccl. 1. v. 7. Syr. 41. v. 11.* sic omnia à Deo proveniunt de Deo dicenda, & ad Deum sunt iterum dirigenda. Ex hoc inexhausto sapientiæ fonte quidam rivuli quasi ad nos derivantur, siquidem homo non potest recipere quicquam, nisi fuerit ipsi datum è celo *Iob. 3. v. 27.* Nil de Deo rebusque divinis
scire

scire possemus, nisi Deus ex mera gratiâ sui notitiam nobiscum communicasset. Archetypam autem hanc Theologiam nostrum non est ut scrupulosè investigemus, sed potius devotè adoremus: Ectypa tamen hîc nostræ considerationi subjicienda est.

THEOREMA VII.

Ectypa Theologia alia est in Christo, alia in Angelis, alia in Diabolis, alia in Beatis, tandemq; alia in hominibus terram incolentibus.

Impressit quidem Deus aliquam *θεογνωσιᾶς* imaginem creaturis, at non in indifferenter omnibus: dantur enim creaturæ rationales & irrationales, non his, sed illis notitiam hanc communicavit Deus. Rationales autem Dei creaturæ rursus sunt duplices, spirituales, aut Angeli boni & mali, & corporales, ut homines: utrisq; Deus se certo modo & ratione revelat.

THEOREMA VIII.

*In Christo præter Theologiam Archetypam, quam habet ut Deus per naturam, ut homo per communicationis personæ, hæc gratiam, datur & *θεοσφία* finita, Connata nimirum & Acquisita.*

Ἐμφυτὸς vel naturalis Christi notitia est, per quam intelligit generalia principia & impressam de Deo cognitionem habet, *Μικτὸς* partim excellenter infusa est per Spiritum S. partim collecta per discursum, unde Experimentalis dicitur: partim intuitiva est in cælis, siquidem Christus secundum humanitatem suam perfectè intuetur Patrem, eumq; videt de facie ad faciem. Et hanc connatam & acquisitam Dei notitiam non possumus non ipsi adscribere, si modò vera esse debet illa, quæ de Christo *Ebr. 2. v. 17.* exstat sententia (uti indubitanter nobis vera est) quod debuerit per omnia fratribus similis fieri, quippè cùm etiam expressum Evangelistæ Lucae habeamus testimonium, qui *c. 2. v. ult.* Jesum sapientiâ crevisse asserit, id quod non nisi de sapientiâ ipsius finitâ dici potest, cùm infinita nullam diminutionem aut augmentationem admittat.

THEO.

THEOREMA IX.

In Angelis datur Θεοσφία 1. Concreata, 2. Intuitiva, 3. Revelata, 4. Experimentalis.

Concreatam Deus ipsis indidit in creatione. Intuitivâ faciem Dei in cælis semper intuentur, adeoq; intuendo agnoscunt, *Matth. 18. v. 10.* Revelata comprehendit *ἡρώων* historiarum de salute & redemptione generis humani, partim à Deo immediatè communicatam, partim mediatè ex scripturis haustam. Experimentalem habet ex iis, quæ fiunt in hoc mundo ab hominibus, præsertim in Ecclesiâ, unde, quænam sit Dei voluntas, intelligunt. Est autem Θεοσφία illa æque in ipsis accidens, ac in hominibus, & non ipsa essentia: Deus enim tantum omni caret accidente, siquidem est Ens simplicissimum, & ab omni compositione alienum, quod de Angelis affirmari non potest. Sapientes proindè quidem sunt *2. Sam. 14. v. 20.* sed non omniscii, id quod solius Dei proprium est *1. Reg. 8. v. 39.* qui propterea etiam solus sapiens dicitur, *Rom. 16. v. 27. 1. Tim. 1. v. 17.* Et licet Deum quidem intueantur, non tamen propterea in Deo omnia intuentur, aliàs etiam beati in cælo essent omniscii (sic Pontificii haberent, quo suum de invocatione sanctorum dogma stabilirent) qui etiam Deum à facie ad faciem vident *1. Cor. 13. v. 12.* sicuti est *1. Iob. 3. v. 3.* Sed tantum in Deo vident ac cognoscunt, quantum Dei voluntas permittit, ipsisq; ad gloriam cælestem utile ac proficuum est.

THEOREMA X.

In Diabolis datur Theologia 1. Concreata, 2. Intuitiva, qua Deum vident, non in cælis, sed in inferno, non ut benignum patrem; sed ut iratum judicem, non cum gloriâ, sed cum ignominia & pœnâ, 3. Revelata, 4. Experimentalis.

Concreata in Diabolis est Theologia, quia initiò à Deo, æquè ac boni Angeli, ad imaginem ipsius creati sunt. Intuitivam etiam denegare ipsis non possumus: Deus enim cum ubiq; sit, & omnia impleat *Ier. 23. v. 25. Sap. 1. v. 7.* utique etiam erit in inferno, quod testatur *Psalms 139. v. 8. & Amos cap. 9. v. 2.* ubi non quidem faciem misericordiæ & bonitatis; sed potius justitiæ ac severita-

B

tis

tis ostendit, unde & de reprobis in igne æterno cruciandis dicitur 2. *Thes.* 1. v. 9. quod iudicio punientur perditionis quæ est in æternum à facie Domini nostri, & à gloria virtutis ejus. *Revelatam* mysteriorum Dei notitiam, non minus ac boni Angeli, & nos homines, ex verbo Dei procul dubio Diaboli etiam hauserunt. Specimen edit Tentator coram Filio Dei *Matth.* 4 v. 6. quo, se non mediocriter in S. litterarum lectione versatum esse, ostendit. Tandem, tam longam rerum *experientiam* ipsos etiam multa docuisse, quis dubitabit?

THEOREMA XI.

In Beatis excellens datur rerum divinarum notitia, quæ per claram visionem Dei fruuntur ad ipsius gloriam.

Est hæc partim Mentalis & Interna, quæ mens beatorum glorificata Deum coram intelligit, & ejus essentiam, majestatemque singulariter in cælo manifestatam clarè perspicit ac cognoscit: partim Corporalis & Externa, quæ oculi corporum glorificatorum divinitus illustrati Deum videbunt, videndo cognoscent, ex cognoscendo summè exhilarabuntur. Distinguitur autem beatorum notitia in Mentalem & Corporalem ideò, quia animæ piorum, simul ac ex corporum suorum ergastulis hinc demigrant, statim quidem beato illo Dei intuitu fruuntur in cælis, at non oculis corporeis; illi enim cum ad corpus etiam pertineant, in cineres primùm resolvuntur, siquidem corpus propter peccatum in terram revertitur, unde desumptum est *Gen.* 3. ver. 19. In die autem novissimo, quando animæ corporibus rursum jungentur, quando corruptibile induet incorruptibile, & mortale immortale, ut loquitur Apostolus 1. *Cor.* 15. v. 54. tùm demum sequetur corporalis illa visio, tùm beati in carne suâ videbunt Deum, & oculi ipsorum eum adspicient *Iob.* 19. v. 26. 27. Quare differt notitia illa mentalis à corporali tanquam antecedens à consequenti, illa præcedit, hæc consequetur.

THEOREMA XII.

Tandem Theologia hujus vite, vel hominum in hoc mundo
viden-

viventium nihil est aliud, quam rerum divinarum notitia
cum humano genere in terris existente communicata. Hac
iterum sub se continet species: nam Theologia viatorum divi-
ditur quadrifariam, 1. in Concreatam. 2. Connatam. 3. Acqui-
sitam vel Experimentalem, & 4. Revelatam.

Concreata fuit insignis rerum divinarum notitia menti
 $\pi\epsilon\omega\tau\omicron\pi\lambda\acute{\omicron}\sigma\omega\nu$ ab ipso creatore impressa. Connata complectitur
rudera illa divinæ imaginis, & communes notiones de Deo, e-
jusque cultu, mentibus nostris in primâ origine insculptas.
Acquisita vel Experimentalis fit, cum homo ratione rectè utens ex
creaturarum aspectu, & diligenti consideratione quædam de
Deo rebusque divinis cognoscit. Revelata est notitia rerum
spiritualium divinitus & immediatè patefactarum, ad veram
Dei agnitionem, & salutis æternæ adoptionem. Species hæ ita
se invicem consequuntur. Condidit initiò Deus primos nostros
Parentes ad imaginem suam, cujus imaginis divinæ pars fuit a-
gnitio Dei Col. 3. v. 10. Postquam autem homo instinctu Diabo-
li in peccatum incidit, imaginem divinam amisit, & genuit post-
modum liberos, non ad Dei, sed ad suam imaginem Gen. 5. v. 7.
cujus imaginis pars non postrema est error & cæcitas in mente.
Exigua tamen imaginis divinæ mansere rudera, quæ vulgò
appellantur notitiæ naturales, ad quas si accedat diligens hu-
jus universi contemplatio & consideratio fit acquisita & expe-
rimentalis Dei notitia. Quoniam autem talis modi notitia
ad salutem æternam consequendam nobis non sufficit, & ta-
men Deus non vult, ut quisquam pereat Ezech. 33 v. 11. 2. Pet.
3. v. 9. sed omnes ad agnitionem veritatis perveniant & serven-
tur, 1. Tim. 2. v. 4. ideò ex merâ gratiâ in verbo suo no-
bis revelavit omnia quæcunque ad salutem scitu
necessaria sunt, unde tandem revelata
notitia emergit.

THEOREMA XIII.

Communicat verò Deus nobis viatoribus sui notitiam; vel sine labore, & statim, vel per laborem, & paulatim, unde ulterius Theologia dispefcitur in Extraordinariam & Ordinariam.

Extraordinaria Theologia est notitia rerum spiritualium scitu ad salutem necessariarum per immediatam subitanamq; illuminationem ac inspirationem Dei accepta. Ordinaria verò est notitia mysteriorum fidei diuturnâ religiosæ lectionis & meditationis exercitatione, aliisq; adminiculis accepta. Extraordinario modo notitiam rerum spiritualium consecuti sunt Apostoli Christi, quando Spiritus S. in die Pentecostes visibiliter super ipsos effusus est, & ita illos uno momento illuminavit ac informavit, ut variis linguis magnalia Dei effari, aliisque scripturas dextrè explicare potuerint. Act. 2. v. 9. Hujusmodi autem extraordinaria Spiritus S. dona non est ut hisce temporibus expectemus, in Ecclesia Nov. T. plantanda fuerunt quidem necessaria, at nunc in Ecclesia per Dei gratiam plantatâ, & longè lateq; disseminatâ non item. Nostrum jam est, ut scrutemur Scripturas, juxta præceptum Christi Joh. 5. v. 39. Mosen & Prophetas audiamus Luc. 16. v. 29. legem & testimonium pervolvamus Ies. 8. v. 20. interdium ac noctu de lege Dei meditemur Psal. 1. v. 2. atq; adeò regulas à Syracide cap. 39. nobis præscriptas diligenter observemus, & ita nobis divinam hanc scientiam comparemus.

THEOREMA XIV.

Ordinaria Theologia consideratur vel Absolutè, ratione sui, & secundum perfectionem suam essentialem, abstrahendo ab individuis, quibus inexistit: vel Respectivè, ratione nostritium quatenus est in animis piorum, tum quatenus describitur in libris doctorum. Utraq; consideratio relativa est, & τὸ ἀπέχουσ respectum involvit: atq; hinc iterum duplex emergit species, nempe Theologia Habitualis, vel in animo Theologi existens; & Theologia Systematica, vel libris comprehensa.

Hæ

Hæ sunt præcipuæ divisiones ac species Theologiæ, quibus adhuc plures adjungunt Scholastici; qui distinguunt inter Theologiam Symbolicam & Demonstrantem, inter positivam, & Scholasticam, sed nos eas distinctiones tanquam ineptas & fictitias merito repudiamus.

THEOREMA XV.

Theologiam Viatorum dari, hîc tanquam certum præsupponimus.

Theologiam hominum in hoc mundo viventium ideò dicimus Theologiam Viatorum, quia in hoc mundo tanquam viatores sumus; peregrinantes sumus in hac terrâ. Psal. 119. v. 19. quamdiu in corpore manemus, peregrinamur à Domino 2. Cor. 5. v. 6. non habemus hîc stabilem civitatem, sed futuram inquirimus Ebr. 13. v. 14. expectamus civitatem illam habentem fundamenta, cujus artifex & conditor est Deus Ebr. 11. v. 10. ubi verum nostrum est πολιτεύμα Phil. 3. v. 20.

*Questio an
detur Theo-
logia via-
torum.*

THEOREMA XVI.

Ex abundantia contra quosvis dubitantes id probatur

1. *Dictis Scripturæ.*

Hæc leguntur Deut. 4. v. 6. hæc est sapientia nostra & prudentia ante oculos populorum Psal. 103. v. 7, Notas fecit vias suas Mosi, posteris Israelis actiones suas Psal. 147. v. 19. 20. Indicat verba sua Iacob, statuta & jura sua Israel. 1. Cor. 2. v. 5. Tit. 1. v. 1. 2. Iac. 3. v. 17. Jam si datur aliqua sapientia divina, aliis incognita, Dei populo nota, quod dicta ista innuunt; utique Theologiam dari ultrò consequitur, cum per istam nihil aliud intelligamus, quam sapientiam de Deo, rebusq; divinis.

THEOREMA XVII.

2. *Testimonio Ecclesiæ Catholicæ, quæ Theologiam esse agnoscit, & sibi de eâ gratulatur.*

Non entis nulla sunt accidentia, si itaque nulla daretur Theologia, quorsum sibi de eâ gratularetur Ecclesia? Nonne illa magnificat, & in oculis quasi gestat fideles doctores & sinceros Theologos? ubi autem nulla Theologia, ibi nulli etiam dantur Theologi, ut paulò post videbimus.

THEOREMA XVIII.

3. *Consensu omnium populorum, qui ex lumine naturali norunt dari aliquam Dei notitiam, sicut ex eodem norunt esse aliquem Deum.*

Et si quidem salutarem Dei notitiam, quæ non nisi ex verbo revelato hauritur, non noverunt, eam tamen, quam lumen naturæ, & propria conscientia, de Dei justitiâ, bonitate, sapientiâ, potentiâ, ipsis dictavit notitiam, inficiari non potuerunt. Vide Clement. Alexandr. August. de C. D. Ludov. Viv. & Philip. Mornæum de Veritat. rel. Christianæ.

THEOREMA XIX.

4. *Certis rationibus, quarum hæ tres hoc loco nobis sufficiunt.*

1. *Omniū eorum, quæ revera sunt, datur aliqua notitia; sed Deus reverâ est. E. dabitur ejus notitia.*

Major patet, quia posito cognoscibili & cognoscente, ponitur & sequitur etiam notitia. Minorem qui in dubium vocare voluerit, hominum numero meritò eximendus erit.

2. *Omne bonum est communicativum sui; Deus autem est summè bonus, & perfectam sui ipsius habet notitiam, hanc ergò sine dubio cum hominibus communicabit.*

Si enim non communicat, aut non vult, aut non potest communicare; si prius, arguendus erit invidiæ; & sic non erit summè bonus; si posterius, arguendus erit impotentia, & sic non erit omnipotens: utrumque longè absurdissimum est, itaque & illud non minori absurditate carebit.

3. *Deus tradidit suum verbum, in quo ejus essentia & voluntas describitur, ergò ex verbo hauriri potest aliqua de Deo notitia, quam Theologiam vocamus.*

Ex principiis facilè eliciuntur conclusiones; sed verbum Dei datur, quo principia continentur; E. dantur & conclusiones.

THEOREMA XX.

5. *Per spicuis Exemplis omnium Theologorum: si enim dantur Theologi, sequitur omninò dari & esse etiam aliquam Theologiam.*

Singulis

Singulis temporibus dantur Theologi, qui floruerunt vel antè lapsum, Adam & Eva, vel post lapsum, partim in V. partim in N. T. Theologi V. Test tempore *Potestatis Patriæ* fuerunt Patriarchæ, tum antè, tum post diluuium. Tempore *Potestatis Iudiciariæ* à Mo- se usque ad Saulem fuerunt Moses, Aaron, Sacerdotes, Levitæ, Prophetæ, & Judices ipsi tanquam custodes utriusq; tabulæ. Tem- pore *Potestatis Regiæ* à Saule usque ad Esdram præcipui Theologi fuerunt David, Nathan, Elias, Elifæus, & Prophetæ 16, quorum scripta habemus, aliiq; Sacerdotes & Levitæ. Tempore *Potesta- tis Sacerdotalis & Ducalis* ab Esdra usque ad Christum fuerunt The- ologi Jabbus, Onias, Simon, Eleazar, & alii Sacerdotes. Theo- logi N. Test, post caput & Archipræsulem Christum, vel sunt Pri- marii, ut 12. Apostoli, 70. Discipuli, 4. Evangelistæ: vel Secun- darii, quiq; partim Veteres, partim Neoterici; Veteres dividun- tur in Patres & Scholasticos. Neotericorum ætas à Luthero inci- pit, cujus ministerio lux Evangelii restituta est, post quem alios subindè eruditos Ecclesiæ suæ Christus præfecit Theologos, qui omnes, ut & præcedentes. suis exemplis, Theologiam esse, vel quandã de Deo notitiam dari, clarissimè attestantur. Apparet etiã ex hoc Theologorum catalogo, quam diligentem Deus Ecclesiæ suæ curam gerat, dum omnibus temporibus fideles ministros & Theologos mittit, qui hominibus rectam salutis viam monstrant, & in verã religione informant. Sed satis de hac quæstione.

THEOREMA XXI.

De Genere Theologia tria præsupponimus:

1. *Quod Theologia sit habitus animi, quia crebris compa- ratur actionibus, & mentem nostram constanter perficit.*
2. *Quod Theologia unus quo ad speciem sit habitus, quia unicum habet finem, nempe promotionem hominum ad salu- tem, & circa unicum versatur objectum, videlicet circa ve- ram religionem.*
3. *Quod Theologia non sit habitus Theoreticus: sed Pra- cticus, quoniam in solâ cognitione non acquiescit, sed cur et a- dirigit ad praxin, quæ est promotio hominum ad salutem æternam.*

Theo-

Theologiam habitum esse liquet, quia crebris auscultationibus, meditationibus, lectionibus, disputationibus, & id genus aliis exercitiis comparatur. Habitus autem cum distinguantur in Habitus Corporis & Animi, non illius, sed hujus habitum esse dicimus, quia sedem suam in animo habet. Unum habitum, unamque disciplinam Theologiam esse negat quidem Durandus, nos contra asserimus, cum ab unitate objecti & finis habituum ac disciplinarum unitas pendeat. Denique Theologiam esse habitum mixtum putat *Alsted. ca. 1. Lexici*, cum ducat ad cognitionem veri, & actionem boni, scientiam & conscientiam formet, *τα ὄντα καὶ δέοντα* monstret. Verum cum finis Theologiae sit unicus, unum etiam objectum, & quidem utrumque practicum, proprie loquendo Theologiam mixtam disciplinam esse dicere non possumus, quamvis enim in quorundam contemplatione occupata sit, in ista tamen non acquiescit, sed dirigit eam ad suum finem, nempe ut per illam homines lapsi ad salutem aeternam perducantur. Quemadmodum itaque Theoria quaedam in omnibus disciplinis practicis praesupponitur, quae tamen propterea non dicuntur mixtae, ita nec Theologia, ob talem theoriam ad praxin directam, mixta recte vocari potest.

THEOREMA XXII.

Istis ita praesuppositis duo asserimus:

1. *Quod Theologia per nullum habitum Philosophicum qui recensentur 6. Eth. cap. 3. tanquam per genus accuratum definiri possit, quandoquidem illa, & reliqua disciplina Philosophica toto genere differunt, ob diversitatem principiorum, finis, & objectorum.*

2. *Quod Theologia vix dari queat aliud commodius, vel magis propinquum genus, quam habitus Θεωρητικῆς practicus.*

Quinque dicto loco à Philosopho numerantur habitus mentis principales, quorum tres sunt Theoretici, ut Intellectus, Scientia, Sapiencia; duo Practici, ut Prudentia, & Ars. Quamvis autem ex horum numero accuratum Theologiae genus desumendum esse plerique statuerunt Scholastici; malè tamen
id

id factum quia 1. Principia Theologiæ sunt oracula divina, habituum verò intellectualium principia sunt, vel per naturam nota; vel per discursum mentis collecta. 2. Quia finem Theologiæ, qui est promotio ad æternam salutem, nullus horum habituum intendit, 3. Quia Theologiæ objectum est vera religio supernaturalia mysteria & actus comprehendens; habitus a. illi, vel circa res naturales, ut Theoretici; vel circa hominum actus ex viribus humanis profluentes, ut practici, versantur. Quibus addi potest 4, quod fiat transitus εἰς ἄλλο γένος, quod est contra τὸ πῶν παιδείας, si inter habitus Philosophicos Theologiæ genus querere velimus. Analogiam quandam inter Theologiam & habitus enumeratos quidem dari facile largimur; at non analogum, sed univocum genus inquirere nostri instituti fert ratio. Cùm verò omnis habitus vel sit ἐμφυτός sive connatus, vel διηθητός sive acquisitus, vel θεόδοτος sive divinitus datus, qualisnam Theologia sit, non immeritò queritur: ἐμφυτόν habitum eam esse dicere non possumus, sunt enim, non nascuntur Christiani, inquit Tertullianus: neque διηθητόν propriè dictum, etiamsi enim ad habitum Theologicum, comparandum diligens lectio & meditatio requiratur, principium tamen, ex quo & per quod addiscitur, uti & objectum circa quod versatur, planè divinum est. Relinquitur ergò, quòd sit habitus θεόδοτος, quoniam mysteria diuina complectitur, & non nisi in revelatione divinà fundatur. Ad genus hoc magis restringendum additur in theoremate, quòd sit habitus θεόδοτος Practicus, siquidem objectum, & finis ejus in praxi consistit.

THEOREMA XXIII.

Causa efficiens Theologiæ nostræ est vel Principalis, vel Instrumentalis. Causa Principalis Theologiæ non est creatura, sed creator Deus, nimirum Pater in Filio per Spiritum S.

Est autem Deus causa Theologiæ Efficiens 1. Principalis, quoniam primò, & suâ virtute nobis illam revelat, & communicat. 2. Absoluta, quoniam solâ vi suâ, sine aliâ adjuvante causâ, quod ipsum quidem attinet, istam revelat scientiam. 3. Totalis, quia Theologiam nostram non ex parte, sed ex toto nobis tradit.

C

tradi-

tradidit, adeoque causa ejus totalis est, quoad essentiam, proprietates, & communicationem. Quemadmodum itaque Deus omnium bonorum causa, fons, & origo prima est, uti testatur *Jacobus cap. i. v. 17.* cui etiam, quicquid boni in nobis est, id omne acceptum referre debemus, *Ies. 26. v. 12.* ita etiam hujus boni prae reliquis longè eminentissimi causa est. Ut sine Sole nemo videre Solem potest, ita nec sine Deo quisquam Deum potest cognoscere.

THEOREMA XXIII.

Causa instrumentalis Theologiae nostrae, vel prout ea nobiscum communicatur, gemina est; Inanimata vel Realis, & Animata, seu Personalis.

Inanimata seu Realis, iterum est vel Primaria, vel Secundaria. Primaria est unicum Dei verbum scriptum, ex quo credenda & agenda omnia, seu ex medio in hunc finem communicato, unice petenda sunt. Secundaria comprehendit scripta Ecclesiastica verbo Dei confirmata: sunt illa, vel Symbolica & Universalia Formula Concordia inclusa; vel non Symbolica, & Particularia, quae publicata vel à Patribus, vel à Recentioribus, & sunt scripta vel Didactica, ut sunt Catecheses, Institutiones, Loci Com. &c. vel Polemica, ut refutationes certorum adversariorum, vel Exegetica, ut Commentarii in Scripturam, partim universam, partim certos ejus libros.

Causa Instrumentalis Animata sunt Theologi, & ministri Ecclesiae, qui vel defuncti, vel vivi, quorum operâ & fidelâ informatione Theologiam addiscimus.

Deus immediate quidem nobiscum loqui, & voluntatem suam nobis revelare potuisset; sed ob timiditatem ac imbecillitatem nostram hoc facere noluit: quantus enim timor & tremor nos occupaturus esset, si Deum coram loqui audiremus, patet exemplo Israelitarum, qui cum Deum in monte Sinâ loquentem audirent, trepidabant & dicebant ad Moysen, loquere tu nobiscum, & audiemus, & ne loquatur nobiscum Deus, ne moriamur *Exod. 20. v. 19.* quale exemplum etiam in Paulo habemus, qui ad vocem Domini huma-

ni huma

ni humi prostratus est Act. 9. v. 4. Ideò Deus duplici hac causà intermedià vel instrumentali ad revelationem sui uti voluit, verbo nimirum, quod est verbum vitæ Ioh. 6. v. 68. per quod servamur Act. 11. v. 14. unde etiam reliqua Ecclesiastica scripta, tanquam rivuli ex fonte uberrimo, deducuntur; & officio fidelium ministrorum, per quos Deus se manifestat Os. 12. v. 11 qui sunt legati pro Christo 2. Cor. 5. v. 20. dispensatores mysteriorum Dei 1. Cor. 4. v. 1. Ἰσθ̃ σὺν ἐπιτολῇ 1. Cor. 3. v. 9. & omne consilium Dei nobis communicant. Sed & hinc observandum est, quod verbum Dei, per quod nobis sui notitiam communicat, sit vel Externum, vel Internum: Internum, vel dormientibus est objectum; Gen. 20. v. 6. cap. 31. v. 24. Num. 12. v. 6. vel vigilantibus. Verbum, quod in vigiliis objiciebatur, fiebat, vel per ἐνθουσιασµὸν vel per ἐκστασίν. Enthusiasmus erat, quando homines sine operatione Phantasias voluntatem Dei cognoscebant. Ecstasis, quando homines quasi extra se dimoti, aut extra corpus q. constituti, divinitus mysteria percipiebant, ut Paulus de se testatur 2. Cor. 12. v. 2.

THEOREMA XXV.

Materiam ex qua propriè dictam Theologia nullam agnoscit: analogicè tamen principia & conclusiones, ex quibus illa constat, & que comprehendit, materia ejus ex qua nominari possunt.

Materiam ex quâ propriè dicimus illam, ex qua res quædam, tanquam altero principio essentiali, conficitur; ut ex corio fit calceus, ex ligno mensa. Talis autem materia Theologiæ assignari non potest, cum res hujusmodi corporea non sit.

THEOREMA XXVI.

Materia circa quam est gemina, Tractationis, & Operationis.

Materia circa quam tractationis, vel Objectum Theologiæ est Religio vera, vel omnis res sacra & divina, que ad hominum salutem promovendam conducit.

Materia circa quam operationis Theologiae est homo lapsus, in quantum salvandus, vel ad salutem perducendus.

Subjectum Tractationis Theologiae ideò tribuimus, quia in cognitione etiam, licet ad praxin directà, occupata est. propriè autem Subjectum Tractationis Scientiis competit. Ad vocabulum Religionis quod spectat, triplicem illud significationem habere notat *Alsted. in Lex.* ut 1. significet metum simpliciter. 2. Metum Dei, κατὰ σωεudoχλw 3. Doctrinam de fide & vita hominum, quo in significato nobis etiam hìc sumitur. Derivat Tullius lib. 3. de Nat. Deor. à relegendo, quod religiosi omnia ad cultum divinum spectantia diligenter relegerent. Lactantius deducit à religando, quod cultores numini religet. Alii à relinquendo, quod religiosi relictis terrenis τὸ ἄνω quærant, juxta monitum Pauli *Col. 3. v. 1.* Nobis cum de re certum sit, de vocabulo non adeò est disceptandum. Subjectum operationis Theologiae est homo, quatenus æternum salvandus; Sicut subjectum Medicinæ etiam est homo, quatenus corporaliter sanandus, & Ethicæ quatenus moraliter beandus.

THEOREMA XXVII.

Materia in qua Theologia, vel subjectum inhesionis Q U O D est Theologus. Subjectum inhesionis Q U O est ipse Theologi intellectus, in quo hæret, vel cui impressus est divinus habitus.

Subjectum *Quod* aliàs *Mediatum*; Subjectum *Quo* *Immediatum* vocare solemus: Illi enim quando aliquid tribuitur, hoc fit mediante alio; huic autem, nullo alio mediante. Sic cum homo vulneratur, corpus vulneratur immediatè, anima autem, quæ Spiritus est, & vulnerari in se nequit, mediatè, mediante nimirum corpore, & sic vulnerationis subjectum *Quo* est corpus, ejusque certa quædam pars; subjectum *Quod* autem est totus homo corpore & animâ tanquam partibus essentialibus constans.

THEO-

THEOREMA XXVIII.

Uti non materiam ex quâ, ita nec Formam propriè dictam agnoscit Theologia. Analogicè tamen Forma Theologiæ Systematicæ est apta præceptorum de rebus divinis comprehensio & dispositio.

Forma Theologiæ Habitualis est ipsa verorum conceptuum de rebus divinis comprehensio & coordinatio.

Accidentia materiâ & formâ propriè dictâ carent: cum itaque & Theologia sit accidens, igitur materiam & formam propriam ipsi assignare non possumus. Quemadmodum autem in præcedenti theoremate materiam quâdam analogicam dedimus, ita & hic formam damus analogicam. Quando autem Theologiæ systematicæ formam dicimus esse aptam præceptorum de rebus divinis dispositionem, diluimus hoc ipso criminationem Gregorii de Valentia, qui tom. 1. disp. 1. q. 1. injustè nos accusat, quod methodicam docendi rationem in Theologiâ improbemus.

THEOREMA XXIX.

Finis Theologiæ non est Theoreticus, sed Practicus: Est quæ vel Internus vel Externus.

Finis internus est deductio hominum ad salutem, vel cura illa spiritualis circa hominum salutem impendenda.

Finem Theologiæ Practicum esse supra etiam probatum dedimus: ulterius hoc probamus ita. 1. Qui finis est scripturæ divinitus inspiratæ, idem est etiam Theologiæ; sed finis Scripturæ est Practicus Iohan. 20. v. ult. 2. Tim. 3. v. 15. 16. E. 2. Qui finis est Theologi, idem est Theologiæ, sed finis Theologi est Practicus 1. Tim. 4. v. 16. E. 3. Qui finis est fidei, idem & Theologiæ fidem docentis; at qui finis fidei est Practicus 1. Pet. 1. v. 9. E. & finis Theologiæ Practicus est.

THEOREMA XXX.

Externus finis Theologiæ est vel Objectivus & Remotus; vel Formalis & Propinquus.

Finis Obiectivus & Remotus est gloria Dei, ad quam omnia tendunt & tendere debent.

Præceptum hoc dat Apostolus 1. Cor. 10. v. 31. & Col. 3. v. 17. ut omnia ad gloriam & honorem Dei dirigamus.

Finis Formalis & Propinquus est æterna hominum beatitudo, vel beata Dei fruitio.

Hunc finem etsi quidem Theologia non semper assequitur, culpa ramen non ipsi, sed potius hominum malitiæ & incredulitati adscribenda est.

THEOREMA XXXI.

& Ultimum.

Causis Theologiæ ita breviter enodatis, hanc eius exinde struimus definitionem.

Theologia est Habitus Θεολογικός Practicus Dei auxilio ex verbo Dei comparatus, in mente Theologi existens; eumque dirigens, ut homines lapsos, per veram religionem perducatur ad æternam beatitudinem.

Definitio hæc perfecta est, constat enim genere, subjecto, & causâ, eaque & efficiente, & finali, quæ ad perfectam accidentis definitionem requiruntur. Genus est Habitus Θεολογικός Practicus. Subjectum inhesionis est intellectus Theologi. Subjectum operationis sunt homines lapsi. Subjectum tractationis est vera religio. Causa efficiens Principalis est Deus, instrumentalis est verbum Dei. Finis internus est ipsa productio ad salutem. Finis externus est ipsa actualis beatitudo, & Dei fruitio, quam nobis omnibus & singulis, peracto huius vitæ curriculo, concedat Deus clementissimus.

Cui soli sit gloria in sempiterna secula.

2
7.
e-
ii
re-
e-
u-
s;
L
o,
ci-
ib-
io-
ru-
fa-
i-

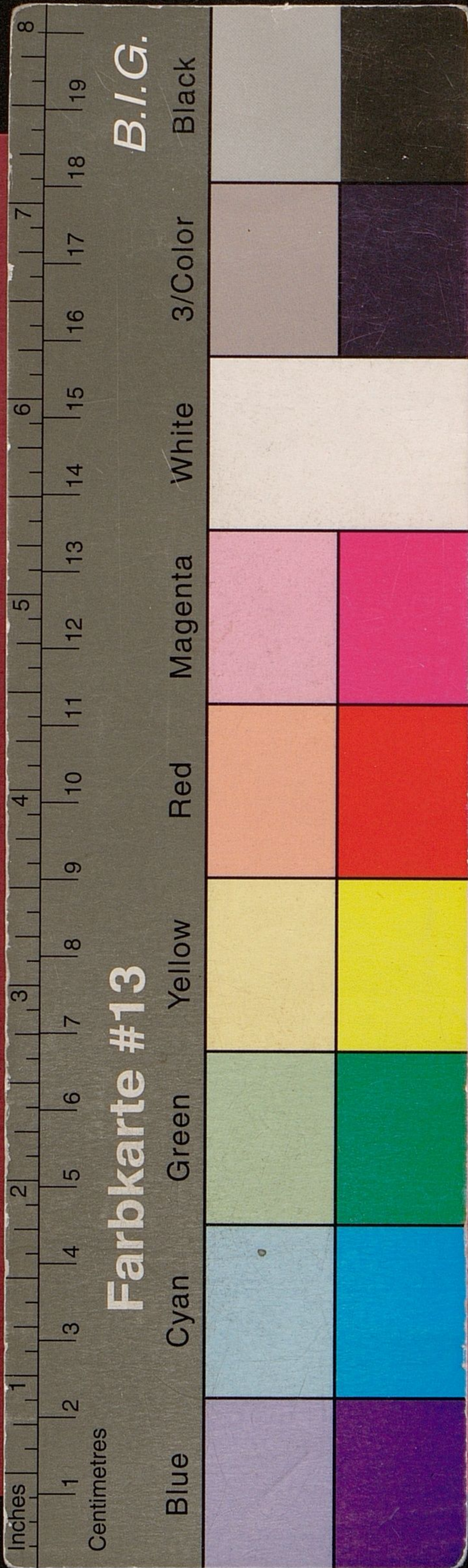
05 A 2460

ULB Halle 3
004 545 494

VD17

VIII
8

PRÆCOGNITORUM THEO.
LOGICORUM
DISPUTATIO VIII.
De
THEOLOGIAE
APPELLATIONIBUS,
SPECIEBUS, GENERE, CAU-
SIS, & DEFINITIONE.

Quam
Deo feliciter annuente
SUB PRÆSIDIO
BALTHASARIS MEISNERI,
S. S. Theol. D. & Prof. Publ.

Ad placidam cognitionem
Proponit
M. JACOBUS STOLTERFOHT
LUBECENSIS.

Habebitur in Auditorio Minori
Die 22 Maji, Horis pomeridianis.

Witteberga, Typis Johannis Gormanni,
Anno M DC XXV.